

Принятие правительством комплекса мер помогло ослабить кризис. Была осуждена практика погони за прибылью в хлебозаготовительных операциях, когда цены на сельскохозяйственные продукты сильно занижались. ЦК КП(б)Б предписал промышленности пересмотреть цены как за счет уменьшения расходов, так и за счет снижения прибыли. Экономическое совещание БССР установило предельные накладки при продаже товаров потребкооперацией.

Решительные шаги по устранению ценообразовательных диспропорций были сделаны правительством БССР в 1923/24 г. Промышленности предписали снизить оптовые цены в 1 квартале. Вслед за промышленностью снизил на 25-30% цены на ранее закупленный товар и ЦБС, хотя и понёс убытки. Широкое внедрение золотого червонца заставило общественную торговлю исходя из постановлений органов власти, с марта 1924 г. снизить цены на размер практиковавшейся у них страховой надбавки на падение курса совзнаков, составлявшей 10%. Определенная номенклатура товаров (должна была отпускаться по предельным розничным ценам. Для села к ним разрешалась надбавка на транспортные расходы.

В результате проведенных мероприятий наценка на товары по ЦБС снизилась с 20% в 1 полугодии 1923 г. до 9,8% в 1 полугодии 1924 г. Общественная торговля была обязана понизить накладные расходы и начисление прибыли при постоянстве ассортимента товаров. Контроль за проведением ценовой политики в 1924 г. лежал на Комиссии по внутренней торговле БССР. Проведенное снижение цен затронуло и частника. Государственные оптовики свои сделки с ним связывали с обязательством последних придерживаться установленных государством цен. Но снижение цен в частной рознице считали недостаточным, поэтому во 2 полугодии 1923/24 г. нажим на частника был вновь усилен, хотя сжатие его деятельности привело к дефициту на ряд важных товаров.

Из-за колебаний рыночной конъюнктуры, традиционной для Беларуси дешевизны сельхозпродуктов, «ножницы» цен за 1923/24 г. полностью сомкнуть не удалось. Если в октябре 1923 г. промышленные цены превышали сельскохозяйственные на 172%, то в апреле 1924 г. на 59%, в октябре 1924 г. – на 77%. При среднем снижении оптовых цен промышленностью за год на 29%, в розничной торговле они понизились только на 15-19% [4, с. 39, 40, 41, 42, 43]. Таким образом, торговля в 1923/24 г. не выполнила возложенных на неё обязанностей в деле ценообразования и повышения жизненного уровня населения.

Заключение. С помощью ценообразования правительство БССР регулировало спрос и предложение, старалось поддерживать определённый жизненный уровень народа. Регулирование цен помогало преодолевать кризисные явления в экономике, которые показывали недостаточную эффективность только административных методов управления.

1. Михневич, Л.М. Торговля Белоруссии (1900–1970 гг.) / Л.М. Михневич. – Минск: Наука и техника, 1973. – 223 с.
2. В Центробелсоюзе // Белорусский кооператор. – 1923. – 12 февраля. – С. 5.
3. Карилин, М. Об итогах и перспективах / М. Карилин // Советское строительство. – 1926. – № 11. – С. 1–6.
4. Калёда, А. Вопросы внутренней торговли Белоруссии / А. Калёда // Советское строительство. – 1924. – № 1. – С. 37–46.

III З'ЕЗД БЕЛАРУСКАЙ САЦЫЯЛІСТЫЧНАЙ ГРАМАДЫ І ЯГО РАШЭННІ

*А.Д. Тогулева
Віцебск, ВДУ імя П.М. Машэрава*

Беларуская сацыялістычная грамада – першая беларуская нацыянальная палітычная партыя, якая узнікла напачатку XX стагоддзя і адстойвала нацыянальныя і сацыяльныя інтарэсы беларускага этнасу ў перыяд першай расійскай рэвалюцыі 1905–1907 гг., Першай сусветнай вайны, Лютаўскай рэвалюцыі, Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Мэтай даследавання з'яўляецца аналіз асноўных праграмных палажэнняў, прынятых партыяй на III з'ездзе, які адбыўся ў самы пераломны момант гісторыі краіны і стаў апошнім для БСГ.

Матэрыял і метады. У якасці матэрыяла былі выкарыстаны дакументы з фондаў НАРБ, праграма БСГ, прынятая на III з'ездзе партыі, артыкулы дзеячоў беларускага нацыянальна-вызваленчага руху Я. Лёсіка, З. Жылуновіча, А. Бурбіса. Рэалізаваны лагічныя метады даследавання, а таксама метады гістарычна-параўнальнага і сістэмна-комплекснага аналізу навуковай літаратуры і крыніц.

Вынікі і іх абмеркаванне. III з'езд БСГ адкрыўся 14 кастрычніка 1917 г. На з'ездзе былі прадстаўнікі амаль ад усіх арганізацый БСГ: з Масквы – Я. Дыла, з Петраграду – Я. Варонка, З. Жылуновіч, Б. Тарашкевіч, са Слуцка – Р. Астроўскі, з Мінска – А. Прушынскі, А. Смоліч,

П. Бадунова, Л. Сівіцкая, з Гельсінгфорсу – М. Муха, з 12 арміі – І. Мамонька, Дадон, з Барысава – Шчыцёнак, з Бабруйска – Ф. Шантыр, Талчынская, Крычко, Бакшты-Бычкоўскі і Чэрнік, з Нарвскай арганізацыі – А. Чарвякоў, з 10 арміі – С. Рак-Міхайлоўскі, з Мінскай дружыны – В. Адамовіч і інш (1).

З дарадчым голасам прысутнічалі Бандарчык, Шыла, Дварчанін, Лявіцкая, Данілевіч, Ласка і Галавач (1).

Сваю работу з’езд пачаў з разбору партыйнага Статуту. Але, на жаль, аўтар гэтага артыкула не мае ў сваім распараджэнні тэксту партыйнага Статуту БСГ і не здолен даць адзнаку гэтаму дакументу. На другі дзень з’езд пачаў разглядаць праект партыйнай праграмы, якая была ўсхвалена на партыйнай канферэнцыі 4–6 чэрвеня ў Петраградзе. Пасля невялікіх рэдакцыйных паправак, на апошнім пасяджэнні 25 кастрычніка была прынята партыйная праграма, якая складалася з 36 параграфуў.

У прадмове да асноўных праграмных патрабаванняў зноў было запісана, што “Беларуская Сацыялістычная Грамада мае сваёй канчатковай мэтай ажыццяўленне сацыялістычнага ладу праз развіццё міжнароднай класавай барацьбы і сацыяльнай рэвалюцыі” (1). Але як сведчаць далейшыя падзеі, гэта зноў быў толькі палітычны лозунг, які быў прыняты пад націскам левай рэвалюцыйнай часткі Грамады.

Першыя праграмныя палажэнні заканалі пытанні будучага палітычнага ладу краіны. Яны прадугледжвалі наступнае: свабоду слова, друку, сходаў, саюзаў, недатыкальнасць асобы, жылля, перапіскі, свабодны выбар прафесіі; раўнапраўе ўсіх грамадзян без адрознення пола, саслоўя, нацыянальнасці і рэлігіі; усеагульнае, прамое, роўнае, тайнае і прапарцыянальнае выбарчае права для кожнага грамадзяніна, які дасягнуў 18 гадоў; непасрэдны ўдзел самога народа ў заканадаўстве: права заканадаўчай ініцыятывы, увядзенне рэферэндума для вырашэння найбольш важных пытанняў; адмена вайсковай службы і ўвядзенне замест войска народнага апалчэння з тэрытарыяльна-нацыянальнай сістэмай вайсковай службы і набору; усеагульнае абавязковае і бясплатнае навучанне; выбарнасць адміністрацыі меснымі жыхарамі, адказнасць яе перад судом; выбарнасць суддзяў, бясплатны суд і абарона, адмена смяротнай кары і адзяленне царквы ад дзяржавы і інш (2. С. 74–75).

Будучую дзяржаву Грамада бачыла ў вобразе Расійскай Дэмакратычнай Федэратыўнай Рэспублікі, дзе будзе дана тэрытарыяльная і персанальная аўтаномія для ўсіх нацыянальнасцей, а таксама аўтаномія для краёў і абшчын, якія адрозніваюцца эканамічнымі і бытавымі ўмовамі. Неабходным лічылася ўвядзенне міжнароднага суда для вырашэння спрэчак паміж дзяржавамі (2).

Наступныя параграфы праграмы змяшчалі ў сабе погляд БСГ на вырашэнне аграрнага пытання. Яшчэ ў верасні 1917 г. рэдактар “Вольнай Беларусі” і адзін з актыўных дзеячоў Грамады Язэп Лёсік у сваім артыкуле “Нашы патрэбы” прапанаваў два шляхі вырашэння зямельнага пытання. Першы шлях гэта такі, пры якім Устаноўчы сойм прымае закон, што “ўся зямля ў нашым гасударстве належыць усяму народу... Пасля гэтага, кожны чалавек... можа ўзяць роўны з усімі кавалак зямлі ды сказаць, колькі дзесяцін... можна даць на душу... Гэты кавалак зямлі ніхто не мае права ні прадаць, ні залажыць, ні здаць у арэнду” (3).

Другі шлях прадугледжваў не дзяліць зямлю паміж сялянамі, ні рэзаць яе на дзялянку, бо пры такім парадку “ні павернімся ў полі з вялікай машынай і будзем поркацца з сахою, як дзяды нашы поркаліся” (3). Гэты шлях прапаноўваў “...пасля таго, як зацвердзіцца закон, што ўся зямля пераходзіць да рук усяго народу, дык яе не трэба дзяліць на дробныя часткі, а каму колічы прырэзаць, а рэшту заставіць у вялікіх, асобных кавалках, якія будуць абрабатывацца тымі, хто не мае ўласнай гаспадаркі, - накшталт таго, як гэта робіцца на фабрыках і заводах... Дзеля загаду ўсёй працай на такіх вялікіх кавалках будзе выбірацца пры кожным месцы мясцовай “зямельная рада” (3).

Пасля доўгіх спрэчак на пасяджэнні 16 кастрычніка былі прыняты асноўныя прынцыпы па вырашэнню аграрнай справы, якія мала чым адрозніваліся ад праграмных патрабаванняў БСГ, прынятых на II з’ездзе ў 1906 г. і на партыйнай канферэнцыі Грамады 4–6 чэрвеня 1917 г. і адносіліся да першага шляху, які прапаноўваў Я. Лёсік: уся зямля народу; Зямельнай справай ведае Краёвая Рада; надзяленне не звыш працоўнай і не менш прадуктовай нормы (3). Далейшая распрацоўка зямельнай праграмы была даручана рэдакцыйнай камісіі, у склад якой увайшлі Я. Варонка, А. Смоліч, Б. Тарашкевіч, Ф. Шантыр і Я. Дыла (2). Аднак неабходна адзначыць, што Фабіян Шантыр не прыняў удзел у гэтай працы, бо на пасяджэнні 17 кастрычніка быў выключаны з членаў БСГ за непавагу да сходу Цэнтральнай Рады беларускіх арганізацый (2).

У выніку ў адносінах да зямельнай справы былі прыняты наступныя параграфы праграмы БСГ:

13. Неадкладная забарона куплі і продажу зямлі.

14. Уся зямля без выкупу пераходзіць ва ўсенароднае ўладанне.

15. Зямля надзяляецца ў карыстанне толькі тым грамадзянам, якія ўласнаручна на ёй працуюць; памер надзялення не звыш працоўнай нормы і не менш прадуктовай.

16. Спецыяльны падатак на найбольш даходную зямлю / урадлівую, падгароднюю і г.д./ такіх памераў, каб ураўняць аплату працы на беднай і багатай зямлі /канфіскацыя пазямельнай рэнты/.

17. Усім зямельным упарадкаваннем на Беларусі павінна кіраваць Беларуская Краёвая Рада, выбраная ўсім народам пры дапамозе ўсеагульнага, прамога, тайнага і прапарцыянальнага галасавання. Рада сама ведае кавалкамі для перасялення, а ўсю канфіскаваную зямлю, якая застанеца, перадае ў распараджэнне мясцовых органаў самакіравання.

18. Пераход без выкупу ўсіх лясоў, рэк, зямельных нетраў ва ўсенароднае карыстанне на распараджэнне Краёвай Радай” (2).

Праграма прадугледжвала дапамогу ў арганізацыі і развіцці вытворчай кааперацыі, а таксама шырокую падтрымку і распаўсюджванне кааператыўных арганізацый, спажывецкіх і крэдытных таварыстваў і інш.

У галіне эканамічных пераўтварэнняў у праграме Грамады былі пастаўлены патрабаванні 8-гадзіннага працоўнага дня, 42-гадзіннага штотыднёвага адпачынку, мінімуму заробтнай платы і забароны зверхурочнай працы, а таксама і начной працы, акрамя тых выпадкаў, калі самі рабочыя дадуць на гэта сваю згоду; забароны дзіцячай працы да 16 гадоў; 6-гадзіннага працоўнага дня для рабочых ад 16 да 18 гадоў; свабоды і беспакаранасці забастовак, заводскога і прамысловага суда, які выбіраюць самі рабочыя, выбару інспекцыі для нагляду за фабрыкамі і заводамі, шырокай дапамогі прафесійным саюзам; дзяржаўнага забяспячэння асоб, не здольных да працы, дзяржаўнага страхавання ад беспрацоўя, няшчасных выпадкаў і прафесійных захворванняў; адмены ўскосных падаткаў і інш. (2).

У той частцы праграмы, якая датыкалася нацыянальнага пытання, было адзначана наступнае: “Так як сацыяльныя і палітычныя рэформы могуць быць удала і трывала праведзены ў жыццё толькі пры значным павышэнні культурнага ўзроўня народных мас, то БСГ лічыць неабходным:

§ 32. Шырокае развіццё Беларускай нацыянальнай культуры, як адзіны шлях да развіцця грамадскасці і агульнаму павышэнню культуры мас на Беларусі.

§ 33. Заканадаўчае прызнанне права беларускай мовы на развіццё і ўжыванне ў школе, судзе, адміністрацыйных і грамадскіх установах Беларусі.

§ 34. Поўнае самакіраванне /аўтаномія/ Беларусі з заканадаўчым органам Краёвай Радай, якая выбрана на асновах усеагульнага, роўнага, прамога, тайнага і прапарцыянальнага выбарчага права для мясцовага заканадаўства, распрацоўкі і развіцця законаў, якія будуць выдавацца Расійскім парламентам.

§ 35. Адсутнасць мытных межаў паміж Беларуссю і іншымі часткамі Расійскай федэрацыі.

§ 36. Поўнае палітычнае і эканамічнае раўнапраўе для ўсіх нацыянальнасцей, якія жывуць на тэрыторыі Беларусі” (2).

Як сведчыць пратакол з’езда БСГ, 18 кастрычніка адкрыўся з’езд воінаў-беларусаў Заходняга фронту, і з гэтай прычыны работа партыйнага з’езда Грамады спынілася на тыдзень, бо ў працы з’езда беларусаў-воінаў Заходняга фронту прымала ўдзел значная колькасць членаў БСГ /Я.Дыла, П.Бадунова, А.Смоліч, Я.Варонка, Ф.Шантыр, М.Муха і інш.(4). Гэты з’езд прыняў цэлы шэраг пастанаў, якія датычылі Беларусі, усхваліў аграрную праграму БСГ і прыняў праграму Грамады за аснову сваёй дзейнасці (5). На з’ездзе воінаў-беларусаў была абрана Цэнтральная Вайсковая Рада (6).

Апошняе пасяджэнне III з’езду БСГ адбылося 25 кастрычніка 1917 г., на ім акрамя пытанняў праграмы і статута, была разгледжана справа аб адносінах БСГ да нацыянальнага войска. Неабходна зазначыць, што погляды БСГ у адносінах да гэтага пытання рэзка змяніліся, на канферэнцыі БСГ 4–6 чэрвеня 1917 г. у Петраградзе партыя выступіла супраць утварэння нацыянальных палкоў. Такое рашэнне тлумачылася тым, што арганізацыя нацыянальных фарміраванняў “патрэбна толькі буржуазным і контррэвалюцыйным элементам”. Аднак ужо на Дэмакратычнай нарадзе ў верасні 1917 г. у Петраградзе прадстаўнікі БСГ паставілі свой подпіс

пад дэкларацыяй Цэнтральнай Рады, якая выказвалася за нацыяналізацыю войска. А III партыйны з'езд Грамады прыняў у адносінах да гэтага пытання наступную рэзалюцыю: "III партыйны з'езд БСГ вітае стварэнне беларускай народнай арміі і жадае, каб яна стала рэвалюцыйнай гвардыяй працоўнага народа Беларускага і дапамагла яму дамагчыся яго нацыянальных і сацыяльных мэтай" (7). На думку аўтара, гэта можна растлумачыць тым, што на канферэнцыі ў чэрвені 1917 г усе пастановы былі прыняты пад моцным уплывам Петраградскай арганізацыі БСГ, якая адстойвала прыярытэт агульнарэвалюцыйных інтарэсаў над нацыянальнымі. Таму і была адкінута думка аб стварэнні ваенных нацыянальных фарміраванняў. Увосень 1917 г. у перыяд нарастання рэвалюцыі, у БСГ праходзіць працэс размежавання, левая частка рэвалюцыйна настроеных рабочых Петраграда ўтварае самастойную партыю - БСДРП. Тым жа часам Вялікая Беларуская Рада прадпрымае меры для ўтварэння нацыянальных вайсковых фарміраванняў. Менавіта з гэтай мэтай 18-24 кастрычніка 1917 г. у Мінску быў скліканы з'езд воінаў-беларусаў Заходняга фронту, на якім прысутнічалі таксама прадстаўнікі беларускіх арганізацый Балтыйскага флоту і Румынскага фронту. На ім была прынята спецыяльная рэзалюцыя "Аб нацыянальных беларускіх вайсковых арганізацыях". У ёй сцвярджалася, што галоўнай задачай ваенных фарміраванняў з'яўляецца "абарона роднай беларускай зямлі і Расійскай федэратыўнай дэмакратычнай рэспублікі" (8). Як зазначалася раней, значная колькасць членаў БСГ прымала ўдзел у з'ездзе вайскоўцаў. Усё гэта і садзейнічала таму, што на III партыйным з'ездзе БСГ было ўсхвалена стварэнне беларускіх вайсковых фарміраванняў.

На гэтым жа пасяджэнні з'езда БСГ была заслухана справаздача прадстаўніка Часовага ЦК Грамады Я.Варонка аб дзейнасці ЦК. З'езд вырашыў лічыць, што выбары Часовага ЦК на Петраградскай канферэнцыі 4-6 чэрвеня былі зроблены з прычыны патрабаванняў партыйнай працы і палітычнага моманту. Яго дзейнасць была ўсхвалена (9).

На III з'ездзе быў выбраны новы ЦК БСГ, у склад якога ўвайшлі 12 чалавек: А. Прушынскі, В. Адамовіч, П. Бадунова, С. Рак-Міхайлоўскі, А. Смоліч, І. Мамонька, М. Муха, Я. Дыла, З. Жылуновіч, Я. Варонка, Б. Тарашкевіч, М. Шыла. Кандыдатамі ў ЦК былі Я. Ласка, Лузгін, Бандарчык, Пятроўскі, Петрашкевіч, Ф. Турук (9).

Ня глядзячы на тое, што III партыйны з'езд Грамады, які стаў апошнім у яе гісторыі, зацвердзіў новыя Праграму і Статут партыі, абраў новы Цэнтральны Камітэт і вырашыў яшчэ некаторыя партыйныя пытанні, яму не ўдалося ўмацаваць арганізацыйнае адзінства і пазбегнуць фактычнага расколу партыі. З'езд захаваў толькі бачнасць адзінства. З.Жылуновіч быў абраны ў ЦК партыі. Аднак па прычыне таго, што ён як прадстаўнік Петраградскай арганізацыі БСГ выступаў супраць некаторых рашэнняў з'езда, прынамсі па пытаннях стратэгіі і тактыкі ў рэвалюцыі і пакінуў пасяджэнне, была прынята наступная рэзалюцыя: "З прычыны таго, што наконт Жылуновіча ёсць сумненне, што ён можа выйсці з партыі – даць мажлівасць ЦК залічыць яго ў свой склад пасля атрымання ад яго вестак наконт свайго намеру." (10).

Як паведамлялася раней, на адным з пасяджэнняў з'езда з членаў БСГ быў выключаны Ф. Шантыр, які з'яўляўся старшынёй Бабруйскай арганізацыі БСГ (11). І адразу ж пасля з'езда Цэнтральным арганізацыйным камітэтам БСГ у Бабруйску разам з Выканаўчым камітэтам Бабруйскай Рады салдацкіх дэпутатаў была выдадзена адозва "Таварышы сяляне, працоўнікі і салдаты беларусы", дзе гаварылася наступнае: "У палітыцы быўшых Нацыянальнага Камітэту, Цэнтральнай Рады беларускіх арганізацый і цяперашняй Вялікай Беларускай Рады, дзе служлівая частка дэмакратыі, самазвана прыкрываючыся імем БСГ, ідзе ў згодзе з панамі, - стала вядзецца праца да заглушэння на Беларусі класавай барацьбы дэмакратыі, як чыста сацыялістычнай, для чаго гэтыя арганізацыі стараліся трымаць прабуджаўшыяся да нацыянальнай свядомасці масы на дарозе шавінізму і крыклівага патрыятызму..." (12). У адозве асабліва зазначалася, што "для нас, беларускіх рэвалюцыйных дэмакратаў нацыянальнае адраджэнне звязана з класавай барацьбой" (13).

Заклучэнне. Такім чынам, на III з'ездзе БСГ было зноў пацверджана, што Беларуская Сацыялістычная Грамада ставіць сваёй канчатковай мэтай ажыццяўленне сацыялістычнага ладу праз развіццё міжнароднай класавай барацьбы і сацыяльнай рэвалюцыі. Аднак канкрэтныя палажэнні прынятай на з'ездзе Праграмы не выходзілі за межы дэмакратычных патрабаванняў, размова ў асноўным ішла аб рэфармаванні існуючага ладу.

Відавочна, што эвалюцыйны і рэвалюцыйны шляхі развіцця, якія адстойвалі супрацьлеглыя групы ў БСГ, сумясціць не ўдалося. Вядомы дзеяч беларускага нацыянальнага руху А.Л. Бурбіс у 1921 г. так характарызаваў вынікі з'езда: "З'езд... выявіў выразна распад партыі" (14).

Левая плынь, якая аб'ядноўвала Петраградскую, частку Маскоўскай і Бабруйскай арганіза-

цый, хаця арганізацыйна і не парвала з партыяй, аднак не падпарадкавалася ЦК. Яе кіручым цэнтрам стаў Петраградскі камітэт БСГ. У гэтых умовах захапіў беларускі нацыянальны рух і БСГ Кастрычніцкі рэвалюцыйны выбух, пасля якога пачалася новая часціна іх развіцця.

1. НАРБ. Ф.60, воп.3, спр.749, арк.59.
2. Программа Белорусской Социалистической Громады (принята III партийным съездом – 14–25 октября 1917 г. в Минске) // Палітычныя партыі Беларусі: Дапаможнік для вывучаючых гісторыю Беларусі. – Мінск: Згода. – 1994. – С. 74–75.
3. Лёсік Я. Нашы патрэбы // Вольная Беларусь.-1917.-17 верасня. – С.1.
4. НАРБ. Ф.60, воп.3, спр.749, арк.60.
5. НАРБ. Ф.62, воп.1, спр.15, арк.11.
6. НАРБ. Ф.62, воп.1, спр.15, арк.11.
7. НАРБ. Ф.60, воп.3, спр.749, арк.61.
8. НАРБ.Ф.62, воп.1, спр.15, арк.14.
9. НАРБ. Ф.60, воп.3, спр.749, арк.61.
10. Жылуновіч З. Ад Кастрычніка 1917 да лютага 1918 г. // Польша. – 1924, №1. – С.164.
11. НАРБ. Ф.60, воп.3, спр.149, арк.53.
12. Там жа. Ф. 62, воп.1, спр.109, арк.9.
13. 13.НАРБ. Ф. 62, воп.1, спр.109, арк.9.
14. Стары Піліп /А.Бурбіс/. Кароткі агляд беларускага нацыянальна-вызваленчага руху // Вест. Нар. Камісарыята асветы ССРБ. – 1921. – №1. – С.7.

ОБРАЗОВАНИЕ В СФЕРЕ ТУРИЗМА КАК ВАЖНАЯ СОСТАВЛЯЮЩАЯ КАЧЕСТВА ТУРИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ

Е.М. Янкевич¹, С.А. Астанина²

¹Витебск, ВГУ имени П.М. Машерова

²Управление спорта и туризма Витебский облисполком

Поскольку туризм является важной отраслью экономики, актуальной становится проблема подготовки кадров. Для привлечения зарубежных туристов в Республику Беларусь, продвижение туристической отрасли, повышение конкурентоспособности туристического продукта, необходимы как практический опыт, так и базовые теоретические знания.

Целью исследования является изучение особенностей структуры и содержания профессионального туристического образования и их соответствие современным потребностям рынка.

Материал и методы. Для проведения исследования использованы материалы Национального статистического комитета Республики Беларусь, интернет-ресурсы и личные разработки авторов. В качестве основных методов использовались: наблюдение, логико-дедуктивный, анализ и синтез.

Результаты и их обсуждение. Как показало исследование, без высококвалифицированных кадров не возможны глубокие и качественные изменения в области туризма. В связи с утверждением Государственной программы «Беларусь гостеприимная» на 2016–2020 гг. основным сводным и целевым показателем является увеличение экспорта туристических услуг. Поэтому, в связи с ростом количества организаций туристической индустрии различных форм собственности, необходимым является развитие и совершенствование подготовки специалистов туристического бизнеса.

Для повышения квалификации преподавательских кадров в туризме в Беларуси, в 2009 г. реализовывался первый образовательный проект TEMPUS, финансируемый за счет средств Евросоюза, в результате чего был издан ряд методических пособий для студентов, преподаватели ВУЗов прошли стажировки за рубежом, цель проекта – повышение качества туристического образования в Беларуси [1].

Таблица 1 – Состав и динамика подготовки специалистов в сфере туризма по профилю «Физическая культура. Туризм и гостеприимство» (на начало учебного года, человек)

Показатели	2016/ 2017	2017/ 2018	Откл., (+,-)	Темп ро- ста,%	Стр-ра,% 2016/2017	Стр-ра,% 2017/2018
<i>Средне-специальное образование:</i>						
Принято	667	637	-30	-4,5		
Численность	1517	1520	+3	+0,2		
Выпущено	636	567	-69	-10,8	26,5	23,9